

Prof. PhDr. Tomáš Fiala, CSc. a Slovensko

alebo šesť zastavení s Tomášom Fialom

MILAN PAZÚRIK



Koncom augusta – srpna 2013 oslávil **80. narodeniny** významný pedagóg, zbormajster speváckych zborov a okrem iného i člen skúšobnej komisie pre štátne záverečné skúšky **prof. PhDr. Tomáš Fiala, CSc.**, ktorý zásadným spôsobom ovplyvnil vývoj a činnosť zborového spevu v severných Čechách a nielen tam. V jeho doterajšom živote sa snúbila činnosť umelecká, pedagogická a organizátorská. Výrazne zapôsobil na sféru amatérskeho i profesionálneho zborového diania, a to najmä v ústeckom, litoměřickom a českolipskom regióne. Meno prof. Tomáša Fialu je však známe nielen na severe Čiech, ale výrazne rezonuje v celej Českej republike, ale aj i za jej hranicami, medzi ktoré patrí aj **Slovensko**.

Zo životopisu oslávenca

Prof. PhDr. Tomáš Fiala, CSc. sa narodil 20. augusta – srpna 1933 v Prahe, avšak jeho „korene“ sú moravské – pochádza zo známeho rodu Kašlíků (dirigent Václav Kaš-

lík bol strýcom z matkinej strany). Štúdium zahájil na Akademickom gymnázii v Prahe, po presťahovaní do Teplíc v Čechách pokračoval na tamjšom reálnom gymnázii. V Tepliciach navštevoval rovnako LŠU, kde sa učil hre na klavír (Alois Sarauer) a na husle (Jarmila Sarauerová). Študoval Pedagogickú fakultu Univerzity Karlovy v Prahe, kde vyštudoval odbor hudobnú výchovu. Súčasne s vysokoškolským štúdiom bol aj poslucháčom Pražského konzervatória, na ktorom absolvoval v roku 1954 štátnu skúšku z odboru hra na klavír. Významnú úlohu v jeho nasledujúcej profesnej orientácii iste zohralo i pôsobenie vo fakultnom zbore, ale najmä v **Pěveckém sdružení pražských učitelů** (zbormajstri Metod Doležil, Jan Kasal).

Po ukončení štúdia nastúpil ako pedagóg na Strednú pedagogickú školu v Litoměřicích (1954–1958), kde uplatňoval zborové skúsenosti i ako zbormajster novo založeného dievčenského zboru. Veľkou poctou pre neho bolo, keď ho v roku 1955 prof. Jozef Plavec odporučil ako zbormajstra už k renomovanému zboru, a to „**Pěveckému sboru severočeských učitelů**“ **Česká Lípa**. Tu naštudoval Tomáš Fiala, na profesionálnej úrovni, celý rad zborového repertoáru mužských zborov a stal sa vysoko uznávaným zbormajstrom.

S uvedeným zborom pracoval plných 30 rokov. Súčasne viedol i „**Sbor děčinských učitelů**“ (1959–1966).

Rok 1959 bol rokom zlomovým, keď nastúpil na miesto odborného asistenta Pe-



dagogického inštitútu v Ústí nad Labem. V roku 1964 bol tento inštitút pretransformovaný na samostatnú pedagogickú fakultu a neskôr na dnešnú Univerzitu Jana Evangelistu Purkyně. Na tomto poste dokázal pre rozvoj hudobnej výchovy, zborového spevu, ale aj hudobnej pedagogiky vykonať mnoho záslužnej práce. Vo funkcii vedúceho katedry (1979–1990) sa prejavila jeho progresívnosť, pokrokovosť a organizačné schopnosti. Po roku 1989 dokázal presadiť v spolupráci so študentmi vtedy ojedinelé študijné obory v kombinácii s hudobnou výchovou: **sbormistrovství, hra na klavír, sólový zpěv**. Po roku 1990 bol určitý čas jediným profesorom v odbore hudobná výchova v celej československej republike, a preto mohol zasadať vo Vedeckých radách univerzít, stáť sa stálym predsedom habilitačných a vymenúvacích komisií. Na Univerzite J. E. Purkyně sa mu podarilo, v spolupráci s ďalšími členmi katedry, vybudovať **školiace pracovisko doktorandského štúdia, habilitačné a vymenúvacie konanie, aby za celé obdobie vyškolil a pripravil najmenej 10 docentov a 9 profesorov**.

Patrí k zakladateľom **Medzinárodného sympozia o sborovom zpěvu Cantus choralis**. Bohatá je i jeho činnosť organizačná, publikačná a prednášková. Pôsobí neustále ako predseda medzinárodných zborových súťaží, je členom „Sdružení sborových dirigentů“ pri Asociaci hudebních umělců a vědců.

Miešaný spevácky zbor PF UJEP Ústí nad Labem, ktorý si dal do vienka názov **Universitatis Iuvenes**, patril k neodmysliteľnej činnosti katedry hudobnej výchovy. Od roku 1959, kedy ho prof. Tomáš Fiala založil (pôvodne v podobe dievčenského zboru), sa stal neodmysliteľnou súčasťou činnosti fakulty a vošiel do povedomia VŠ speváckych zborov. Pracoval s ním v rokoch 1959–1992, teda plných 33 rokov.

S uvedeným zborom nahral aj profilový CD nosič, v ktorom dramaturgicky nepomenul ani slovenských hudobných skladateľov Eugena Suchoňa (fašian-

govú pieseň Bodaj by vás, vy mládenci) a Ota Ferenczyho (Verbunk).

Účasť na našich a zahraničných zborových festivaloch, možno povedať, že sa jednalo o tradičnú účasť na IFAS Pardubice (Mezinárodní festival akademických sborů), spolupráca so Severočeským divadlom opery a baletu Ústí nad Labem, Severočeskou filharmoniou Teplice v Čechách, natáčanie pre Čsl. rozhlas a televíziu, nahrávky pre zahraničné médiá a pod. Svojou osobnosťou, muzikantským prístupom a zmyslom pre humor dokázal v mladých ľuďoch vzbudiť úprimný vzťah k zborovému spevu a hudbe.

A práve tu v zbere a na festivale IFAS sa začala v roku 1982 naša vzájomná spolupráca i naše osobné priateľstvo. (Niečo viac ako tridsať rokov). Od tejto chvíle sa už pravidelne konali stretnutia zborov v UNL a BB, prípadne na IFASe v Pardubicích.

Do jeho umeleckej činnosti sa nezmazateľne zapísala i zbormajstrovská činnosť v **Městském divadle v Ústí nad Labem**, kde mohol bohato zúročiť všetky svoje doterajšie skúsenosti. Rozhodnutie (ako sám hovorí) nebolo jednoduché. V rokoch 1992–1995 pripravil s divadelným zborom premiéry mnohých oper, napr. Nabucco, Tosca, Carmen, Prodaná nevěsta.

Po roku 1995 sa prof. Tomáš Fiala sústredil na prácu s ďalším severočeským speváckym zborom – **Pěvecké sdružení litoměřických učitelů**. Zbor pod jeho vedením začal organizovať tematické koncerty, nahral štyri CD nosiče a uskutočnil celý rad zahraničných zájazdov, medzi ktorými nechýbalo ani slovenské Brezno nad Hronom. Spomenieme len: SRN, Slovensko, Holandsko, Švédsko.

Akademickú dráhu prof. PhDr. Tomáše Fialy, CSc. dopĺňovalo i externé pedagogické pôsobenie na **Konzervatoři v Teplicích v Čechách**. Na katedre hudobnej výchovy UJEP v Ústí nad Labem zotrval až do júna – júna roku 2007. V súčasnosti pôsobí ako emeritný profesor v komisiách pre štátne záverečné a štátne bakalárske skúšky a v rámci obhajob kvalifikačných prác.

Ocenenia

Počas svojho doterajšieho života získal celý rad významných ocenení a uznání, napr. Cenu Ferdinanda Vacha (1994), Zlatú medailu rektora Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici (2008), Uznání primátora města Ústí nad Labem a uvedení do Síně slávy (2002), Cenu Bedřicha Smetany (2005),

Senior Prix – Nadace Život umělce (2009). Pri príležitosti osláv 50. výročia založenia PF UJEP Ústí nad Labem mu bol udelený titul emeritný profesor (2005). (*Spracované podľa príspevku doc. Vladimíra Kuželku z 20. srpna 2013 v časopise Cantus č. 3 – 2013, str. 16–17s názvom Tomáš Fiala jubilant „80“*).

Prof. PhDr. Tomáš Fiala, CSc. (*20. 08. 1933, Praha) v prehľade:

Sbormistrovské úspěchy a ocenění:

1994 – Cena Ferdinanda Vacha

2004 – Cena Bedřicha Smetany

Hudební vzdělání, sbormistrovská průprava:

PedF UK Praha (obor Hv pro školy III. stupně, 1954)

Státní konzervatoř Praha (státní zkouška ze hry na klavír, 1954, státní zkouška ze sborového zpěvu a řízení sboru, 1955)

Nejvýznamnější sbormistrovská praxe:

1954–58 DPS SPgŠ Litoměřice

1955–85 PS severočeských učitelů Česká Lípa

1958–65 Pěvecké sdružení děčínských učitelů

1959–92 Universitatis iuvenes, vysokoškolský PS UJEP Ústí nad Labem

1992–95 Sbor opery Městského divadla Ústí nad Labem

1995–2005 Pěvecké sdružení litoměřických učitelů

PS Universitatis iuvenes: více než 1000 koncertů a příležitostných vystoupení doma a dalších 12 evropských zemích; MSS Cantonigros 1990–3. cena, Národní soutěž vyspělých smíšených sborů Jihlava 1982, 1984–3. a 2. místo; rozhlasové a televizní nahrávky (Ústí nad Labem, Halle, Sofie, Lodž, Meijel, Saarbrücken, Bern, Cork, Vilnius, Curych)

PS severočeských učitelů: více než 800 koncertů a příležitostných vystoupení doma a v 6 dalších evropských zemích; výchovné koncerty, rozhlasové a televizní nahrávky

Ďalšia odborná činnosť:

- účast v porotách národných a mezinárodných sborových súťaží doma i v zahraničí
- člen ústredných a krajských poradných sborů pro sborový zpěv
- lektorská činnost
- předseda Severočeského OV UČPS Ústí nad Labem (1968–91)
- člen SSD AHUV

ŠEŠŤ ZASTAVENÍ S TOMÁŠOM FIALOM

- Cantus choralis UNL
- Cantus choralis slovaca BB
- Vedecká rada UNL
 - Habilitačné a inauguračné konania (2007),
 - Predseda hab. komisie v B. Bystrici (1997),
 - Členovia habilitačnej komisie v Ostrave (1999)

- Partnerská spolupráca na poli zborovom – Fakultné zbory UNL a BB, Spevácke zbory Litoměřice – Brezno
- Festivaly
 - Horehronské slávnosti zborového spevu (HSZS)
 - Festival Viliama Figuša-Bystrého (FVFB)
- Poroty a pobyty na festivaloch, rôzne stretnutia (Prešov 2003)



Zastavenie prvé: Cantus choralis v Ústí nad Labem

Ako už bolo povedané, prof. T. Fiala bol iniciátorom vzniku medzinárodného sympózia o zborovom speve Cantus choralis na UJEP v Ústí nad Labem (1993). V jeho čele stál až do roku 2007. Podľa vzoru tohto podujatia vzniklo podobné sympóziu na Univerzite Mateja Bela v Banskej Bystrici, ktoré sa pravidelne, už jedenásť ročníkov, vzorne strieda v ich organizovaní, vzájomnom obsahovom dopĺňaní. Jeho nápady a schopnosť „vidieť“ ďaleko dopredu sa v oblasti mapovať zborový spev vo svojich krajinách už teraz naplnili.



Zastavenie druhé: Cantus choralis Slovaca v Banskej Bystrici

Zo všetkých pobytov na jednotlivých sympóziách bol najúspešnejší pre Tomáša Fialu rok 2000, keď z rúk rektora Univerzity Mateja Bela doc. Milana Murgaša v Banskej Bystrici prebral ocenenie a **zlatú medailu** Univerzity Mateja Bela za rozvoj a spoluprácu v oblasti vedeckej a umeleckej. (Podobné ocenenie dostal i Prof. Peter Hradil). Obdobne v roku 2010 mu bol udelený **Pamätný list** rektorky UMB Dr. h. c. prof. PhDr. Beaty Kosovej, CSc.



Zastavenie tretie: v oblasti vedeckej

Vedecká rada UNL

- Habilitačné a inauguračné konania (2007),
- **Predseda habilitačnej komisie** v B. Bystrici (1997)

Mimoriadne vzácne a cenné pre mňa osobne bolo, že v zmysle môjho habilitač-

ného pokračovania v B. Bystrici sa stal prof. T. Fiala predsedom habilitačnej komisie

- Členmi **habilitačnej komisie** vo VRv Ostrave (J. Spisar)

Zastavenie štvrté: Partnerská spolupráca na poli zborovom

Fakultné zbory UNL a BB, stretnutia na IFAS a ABB začala v novembri roku 1987 a celkove sa uskutočnili tri výmeny vysokoškolských speváckych zborov. Na festivale Akademická Banská Bystrica sa zbor z PF UJEP UNL zúčastnil v roku 1987 a 1991

Spevácke zbory Litoměřice – Brezno

Partnerská výmena medzi zbormi PS Litoměřice a SZMB – Spevácky zbor mesta Brezna začala písať svoju históriu v roku 1997 účasťou na HSZS v Brezne, neskôr sa zbor PS Litoměřice zúčastnil aj ďalšieho ročníka HSZS v Brezne v roku 2003. tretia partnerská výmena (v roku 2006) sa realizovala kombinovane, keď zbor z Litoměřic bol hosťom SZMB v Brezne a zároveň banskobystrického festivalu V. Figuš-Bystrého. Pobyt zbor zakončil sv. omšou v Brezne. SZMB bol na výmenných koncertoch v rokoch 1998, 2004 a 2009. Všetky výmeny zborov boli pre obidva vokálne kolektívy vzájomným obohatením.

Zastavenie piate: Festivaly

- Horehronské slávnosti zborového spevu (HSZS)
- Festival Viliama Figuš-Bystrého (FVFB) – 2006
- Festival IFAS Pardubice
- Festival Akademická Banská Bystrica – 1987, 1911

Zborový spev nás natoľko zbližil, že počas predchádzajúcich rokov sme sa stretávali nielen na vedeckej pôde, ale aj na rôznych festivaloch zborového spevu a vzájomne konfrontovali našu prácu s amatérskymi vokálnymi telesami.

Zastavenie šieste: Poroty a pobyty na festivaloch, rôzne stretnutia

Najčastejšie sa realizovali stretnutia v porotách na medzinárodnom festivale FESTA



MUSICALE – Svátky písní v **OLOMOUCI**, ktoré ani nemáme spočítané. Spravidla sme sa spolu dostali do kategórie Superior, kde sme mali možnosť hodnotiť tie najlepšie i najúspešnejšie zborové telesá všetkých kategórií. Tieto porotcovské stretnutia mali aj ďalší pozitívny význam, nakoľko sa tu začiatkom nového milénia stretávali takmer všetky významné dirigentské i skladateľské osobnosti Čiech, Slovenska a zahraničia.

Medzi významné udalosti patrí i účasť Tomáša Fialu v medzinárodnej porote na Festivale **Akademická Banská Bystrica** v r 1991.

Nemôžem opomenúť ani spoločné „porotovanie“ v **HRADCI KRÁLOVÉ** v rámci festivalu Královohradecké sborové slavnosti. Tieto získané skúsenosti som neskôr uplatňoval a využíval v medzinárodných porotách rôzneho typu.

Ešte jedno spoločné stretnutie bolo pre mňa významné, keď Prešovská univerzita (I. Medňanská) v roku 2003 v spolupráci s PdF Karlovej univerzity (M. Kodejška) zrealizovali Višegrádsky grant – **Dirigent-**

ský workshop – pre študentov pedagogických fakúlt z Poľska, Maďarska, Českej republiky a Slovenska na ktorom participovali významné dirigentské osobnosti uvedených krajín. (J. Kolář, I. Štíbrová, T. Fiala, V. Kuželka, L. Pivovarský, A. Korzenowski, R. Wierbowiec, E. Zacharová, M. Pazúrik, T. Kanišáková a ďalší). Cieľom bolo zároveň propagovať národnú zborovú kultúru, aby si na záver všetci zaspievali a študenti zadirigovali naštudované skladby. Myslím, že všetci lektori boli na svoju prácu právom hrdí.

Všetky zastavenia boli v rámci prezentácie (PPT) na sympóziu CCH v Ústí nad Labem doplnené bohatou fotodokumentáciou a ukážkami CD (E. Suchoň – Bodaj by Vás..., O. Ferenczy – Verbunk), DVD (B. Smetana – Věno).

Záverom by som chcel aj touto cestou už len zablahoželať jubilantovi za celú českú a slovenskú zborovú obec mnoho zdravia, osobnej pohody a veľa síl odovzdávať svoje skúsenosti mladej generácii v oblasti vedeckej, umeleckej ale i ľudskej.

Literatúra:

- 1 Kuželka, Vladimír: **Tomáš Fiala „80“** z 20. srpna 2013 časopis pre sborový zpěv CANTUS, č. 3, 2013, str. 16–17
- 2 Kolář, Jiří: **Slovník českých sborových dirigentů**. Praha: Sdružení sborových dirigentů AHUV a Unie českých pěveckých sborů, 2003
- 3 Koukal, P. **Sbormistr tisíců zpěváků**. Severočeský deník, 16. 8. 2003, s 2
- 4 Ladová, Ludmila: **Výroční koncert Pěveckého sdružení litoměřických učitelů – naposledy se svým sbormistrem**. Severočeský deník, 2009
- 5 Archívne materiály Tomáša Fialu a osobný rozhovor

Internetové zdroje

- 1 www.ucps.cz
- 2 www.sborny.cz

Prof. PaedDr. Milan Pazúrik, CSc., PF UMB Banská Bystrica, Sk.